

Muutoksen hakeminen Etelä-Savon hyvinvointialueen lainanottovaltuuteen

Aluehallitus 24.06.2024 § 155

3851/00.01.02.02/2024

Valmistelija

vt. rahoitusjohtaja Tiia Tamlander, puh. 040 571 1983

Hyvinvointialueiden investointeja rajoittaa valtioneuvoston vahvistama lainanottovaltuus, ja hyvinvointialueita koskee myös velvollisuus laatia investointisuunnitelma ministeriöiden hyväksyttäväksi.

Lainanottovaltuudesta ja investointisuunnitelmasta säädetään hyvinvointialueesta annetun lain (jälj. hyvinvointialuelaki) 15 ja 16 §:ssä. Sääntelyn tarkoituksena on varmistaa, että hyvinvointialue suunnittelee investoinnit taloudellisesti kestävästi siten, että niihin käytettävissä oleva rahoitus riittää ja että hyvinvointialueiden laajoja investointeja koskevat hankkeet suunnitellaan valtakunnallisten strategisten tavoitteiden mukaisesti ja kustannusvaikuttavasti huomioiden muiden hyvinvointialueiden vastaavat suunnitelmat sekä väestön palvelutarpeet. Vuosittain vahvistettavan, investointeja varten otettavan pitkäaikaisen lainan ottamista koskevan rajoitteen eli lainanottovaltuuden tarkoituksena on varmistaa hyvinvointialueen rahoituksen riittävyys. Ministeriöiden on hyväksyttävä investointisuunnitelma, jos hylkäämisen kriteerit eivät täyty. Valtioneuvosto päättää vuosittain valtiovarainministeriön esityksestä hyvinvointialueen tilikausittaisen valtuuden määrästä pitkäaikaisen lainan ottamiseksi. Hyvinvointialue saa ottaa pitkäaikaista lainaa päätöksen mukaisen määrän investointisuunnitelmassa kuvattujen investointien rahoittamiseksi.

Valtioneuvosto antoi päätöksensä hyvinvointialueiden ja HUS-yhtymän vuoden 2025 lainanottovaltuuksista 6.6.2024. Lainanottovaltuutta ei myönnetty yhdellekään hyvinvointialueelle eikä HUS-yhtymälle. Näin ollen Etelä-Savon hyvinvointialueen lainanottovaltuus vuonna 2025 on 0 euroa, kuten myös kuluvana vuonna 2024. Vuosina 2023 ja 2024 on operoitu vuodelle 2023 myönnetyllä lainanottovaltuudella, joka oli noin 102,4 miljoonaa euroa, ja josta ns. sidottua lainanottovaltuutta eli syksyllä 2023 hyväksytyssä investointisuunnitelmassa käytettäväksi suunniteltua valtuutta oli noin 99,95 miljoonaa euroa.

Investointisuunnitelmaan voi tehdä muutoksia vähäisten irtaimiston ja ICT- sekä korjausinvestointien osalta, mikäli hyödykeryhmän kustannusten yhteismäärä pysyy ennallaan. Mikäli yhteismäärä on alittumassa, tulee tästä ilmoittaa ministeriöille, sillä muutos voi vaikuttaa myös seuraavan vuoden lainanottovaltuuden määrään. Mikäli yhteismäärä on ylittymässä, tulee muutokset hyväksyttää ministeriöissä.

Uudisrakennushankkeiden osalta muutokset tulee aina hyväksyttää asianomaisella ministeriöllä, vaikka niiden yhteismäärä pysyisi ennallaan. Uudisrakennushankkeen poistumista alkuperäisestä investointisuunnitelmasta ei tarvitse hyväksyttää ao. ministeriöllä, vaan pelkkä ilmoitus on riittävä. Mikäli uudisrakennushanke olisi vaihtumassa toiseen hankkeeseen, tulee se hyväksyttää ao. ministeriöllä, vaikka niiden kustannusarvio olisi sama. STM ja SM vastaavat investointisuunnitelmien hyväksymisestä (soten ja pelan osasuunnitelmat) ja STM hylkää hyvinvointialueen investointisuunnitelmaa koskevan esityksen, jos se on ristiriidassa hyvinvointialueen lainanottovaltuuden kanssa.

Muutoksia investointisuunnitelmaan ei voida hyväksyä sellaisenaan, mikäli muutokset johtaisivat lainanottovaltuuden ylitykseen. Tällöin hyvinvointialueen tulee hakea valtiovarainministeriöltä lainanottovaltuuden muuttamista. Etelä-Savon hyvinvointialueen investointisuunnitelmaa on päivitetty viimeksi 21.2.2024. Tällöin aluevaltuusto päätti vuoden 2023 toteumalukujen pohjalta investointisuunnitelman vähäisistä muutoksista ja monivuotisten hankkeiden talousarviovuosien välisistä määrärahamuutoksista irtaimiston, ICT:n sekä korjausinvestointien osalta siten, etteivät hyödykeryhmäkohtaiset kokonaisuromäärät olennaisesti muuttuneet aiemmasta.

Vuoden 2025 talousarvioraamin valmistelun yhteydessä on kartoitettu myös investointisuunnitelman korjaus- ja päivitystarpeita. Koska seuraava VM:lle, STM:lle ja SM:lle kuluvan vuoden loppuun mennessä toimitettava investointisuunnitelma on hyvinvointialuelain 16 §:n mukaan laadittava vuosille 2026-2029, on kartoitustyötä tehty aina vuoden 2029 investointitarpeisiin ulottuen. Kartoitustyössä on käynyt ilmi, että aiemmin hyväksytyissä ja ministeriöille toimitetuissa investointisuunnitelmissa on merkittäviä puutteita ja vajauksia hyvinvointialueen järjestämisvastuulle kuuluvien palvelujen tuottamisen jatkuvuuden kannalta välttämättömissä ja olennaisissa investoinneissa heti vuodesta 2025 lukien kaikissa

omaisuuslajeissa sekä investointeja vastaavissa sopimuksissa. Investointien rahoitustarve ei ole katettavissa muutoin kuin lainanottovaltuuden muutoksella. Yhteenvetomuotoinen koonnos kartoitetuista investointitarpeista sekä aiemmin hyväksytyt viimeisin versio investointisuunnitelmasta ovat oheismateriaalina.

Koska hyvinvointialuelain 16 §:n mukaan investointisuunnitelma ei saa olla ristiriidassa 15 §:ssä tarkoitetun hyvinvointialueen lainanottovaltuuden kanssa, on Etelä-Savon hyvinvointialueen haettava lainanottovaltuutensa muuttamista hyvinvointialuelain 15.3 §:n tarkoittamalla tavalla ennen kuin investointisuunnitelman päivittäminen on mahdollista.

Hyvinvointialuelain 15.3 §:n mukaan myös hyvinvointialueen lainanottovaltuuden muuttamisesta päättää valtioneuvosto. Lainanottovaltuuden muuttaminen on mahdollista, mikäli investointi on välttämätön hyvinvointialueen järjestämistä varten kuuluvien palvelujen tuottamisen jatkuvuuden kannalta tai lainsäädännössä edellytettyjen palvelujen turvaamiseksi eikä investointitarvetta voida kattaa muulla tavoin. Lainanottovaltuuden muuttamisesta voidaan päättää hyvinvointialueen hakemuksesta tai VM:n, STM:n tai SM:n aloitteesta.

Etelä-Savon hyvinvointialueen kohdalla lainanottovaltuuden muuttamisprosessi esitetään siis käynnistettäväksi hyvinvointialueen oman hakemuksen perusteella. Hyvinvointialuelain 15.4 §:n mukaan VM asettaa lainanottovaltuuden muutosta koskevan päätöksen valmistelua varten erityisen valmisteluryhmän, johon kaikki kolme ministeriötä sekä asianomainen hyvinvointialue nimeävät edustajansa. Valmisteluryhmän tehtävänä on arvioida lainanottovaltuuden muuttamisen edellytyksiä, tarvittavan lainanottovaltuuden suuruutta sekä hyvinvointialueelle asetettavia ehtoja. Arviointi perustuu hyvinvointialueen taloutta ja toimintaa koskevan tiedon perusteella tehtyyn kokonaisarvioon. Valtioneuvosto tekee päätöksen lainanottovaltuuden muuttamisesta valmisteluryhmän tekemän esityksen pohjalta.

Lainanottovaltuuden muuttamiseen liittyen hyvinvointialueelle asetetaan tyypillisesti ehtoja investointien välttämättömyyden varmistamiseen sekä talouden tasapainottamisohjelman laadintaan tai päivittämiseen liittyen. Ehtojen asettamisen tarkoituksena on hyvinvointialueen palvelujen turvaamiseksi varmistaa, että muutetun lainanottovaltuuden mukaisesti

pitkäaikaisella lainalla rahoitettavat ja toteutettavat investoinnit ovat hyvinvointialueesta annetussa laissa tarkoitetulla tavalla välttämättömiä ja että hyvinvointialueella on lainanhoitokykyä pitkällä aikavälillä.

Koska investointisuunnitelman muutostarpeet kohdistuvat vuoteen 2025 ja sitä seuraaviin vuosiin, tuodaan varsinainen päivitettävä investointisuunnitelma aluehallituksen ja edelleen aluevaltuuston hyväksyttäväksi osana vuoden 2025 talousarvioprosessia. Investointisuunnitelma valmistellaan talousarvion yhteydessä valtioneuvoston lainanottovaltuuden muuttamista koskevan päätöksen mukaisena. Lainanottovaltuuden muuttamista on haettava ennen investointisuunnitelman muuttamista, sillä lainanottovaltuuden kanssa ristiriidassa oleva investointisuunnitelma tulisi hylätyksi hyvinvointialuelain 16.1 §:n perusteella. Lainkohdassa säädetään, että investointisuunnitelma ei saa olla ristiriidassa hyvinvointialuelain 15 §:ssä tarkoitetun hyvinvointialueen lainanottovaltuuden kanssa. Lainanottovaltuuden muutoksen hakeminen on siis edellytys investointisuunnitelmaan tarvittavien päivitysten tekemiselle hyvinvointialueen omassa päätöksentekoprosessissa. Aluevaltuuston hyväksymä investointisuunnitelma toimitetaan edelleen VM:lle, STM:lle ja SM:lle vuoden 2024 loppuun mennessä hyvinvointialuelain 16.2 § mukaisesti.

Valtioneuvoston investointisuunnitelman laatimisesta julkaiseman oppaan mukaan tarkoituksena on, että investointisuunnitelmat hyväksytään pääsääntöisesti vain kerran vuodessa ja mikäli muutoksia niihin ilmenee, huomioidaan muutokset seuraavan vuoden investointisuunnitelmissa aikaisempien investointisuunnitelmien muutoksena. Koska lainanottovaltuuden muuttamista vaativat investointisuunnitelman muutostarpeet eivät kohdistu vielä vuoteen 2024, on ohjeistuksen noudattamiseksi tarkoituksenmukaista tuoda uusi investointisuunnitelma hakemuksesta mahdollisesti muutetavan lainanottovaltuuden mukaiseksi valmisteltuna toimielinkäsittelyyn talousarvioprosessin yhteydessä. Näin aluevaltuuston hyväksymä lopullinen investointisuunnitelma on toimitettavissa ministeriöiden hyväksymismenettelyssä käsiteltäväksi lain edellyttämällä tavalla vuoden 2024 loppuun mennessä.

Aluevaltuustoa on informoitu tarpeesta hakea muutosta lainanottovaltuuteen maanantaina 3.6.2024 järjestetyn talousaiheisen seminaarin yhteydessä. Aluehallitusta ja aluevaltuustoa tiedotetaan

lainanottovaltuuden muutosprosessin lopputulemasta heti päätöksen saapumista seuraavissa kokouksissa. Aluehallitusta pidetään ajan tasalla neuvotteluiden etenemisestä koko prosessin ajan aluehallituksen kokouksissa annettavin katsauksin.

Valtioneuvoston muille hyvinvointialueille antamiin lainanottovaltuuden muuttamista koskeviin päätöksiin on mahdollista tutustua valtioneuvoston verkkosivuilla. Päätösten ohella myös niihin liittyvät valmisteluryhmien laatimat raportit ja niiden antamat päätösesitykset ovat kaikki luettavissa valtioneuvoston verkkosivuilta.

Toimivalta

Hallintosääntö 9.2 §:n 1 kohta ja 9.3 §

Hyvinvointialuejohtajan esitys:

Aluehallitus päättää

1. hakea hyvinvointialueen lainanottovaltuuden muuttamista;
2. nimetä lainanottovaltuuden muutosneuvotteluissa hyvinvointialueen edustajaksi hyvinvointialuejohtajan sekä hänen nimeämänsä viranhaltijat;
3. todeta, että investointisuunnitelman päivittämistä ja suunniteltuja investointihankkeita käsitellään tarkemmin aluehallituksen iltakoulussa elokuussa 2024; ja
4. todeta, että lainanottovaltuuden muutosprosessin lopputuleman mukaiseksi valmisteltava päivitetty investointisuunnitelma tuodaan toimielinkäsittelyyn talousarvioprosessin yhteydessä.

Käsittely:

Merkitään, että vt. rahoitusjohtaja Tiia Tamlander selosti asiaa kokouksessa.

Keskustelun aikana Janne Laine teki Seija Kuikan, Jouni Koskelan, Eija Stenbergin ja Panu Peitsaron kannattamana seuraavan muutosesityksen: ” Esitän että asia palautetaan uudelleen valmisteltavaksi ja tuodaan päätettäväksi pidettävän investointeja koskevan iltakoulun jälkeen”.

Puheenjohtaja totesi, että on tehty pohjaesityksestä poikkeava kannatettu esitys, joten asiasta on äänestettävä. Ne jotka kannattavat esittelijän esitystä, äänestävät JAA ja ne, jotka kannattavat Janne Laineen esitystä, äänestävät EI.

Äänestysesitys hyväksyttiin ja suoritettussa äänestyksessä annettiin 6 JAA ääntä, 7 EI ääntä ja 0 tyhjä ääni. Puheenjohtaja totesi, että Janne Laineen esitys on tullut aluehallituksen päätökseksi.

Päätös:

Hyväksyttiin käsittelytietojen mukaan.

Tiedoksi tilintarkastaja, tarkastuslautakunta

Äänestystiedot

Tyhjä Asian käsittelyn jatkaminen JAA / Asian palauttaminen uudelleen valmisteluun EI /